

Rapport från försöket med validering av vuxnas reella kompetens.

Bakgrund

I regeringsbeslut 2003-06-18 (U2003/240/SV) uppdrog regeringen åt Myndigheten för skolutveckling att bedriva utökad försöksverksamhet med validering av vuxnas reella kompetens för att vinna ytterligare erfarenheter. Vid årsskiftet 2004 startades en valideringsdelegation som kommer arbeta med valideringsfrågan under en fyraårsperiod. Arbetet inom försöksverksamheten måste samordnas med delegationens syften.

Försökets beskrivning och genomförande

Försökets inriktning har diskuterats med en samrådsgrupp bestående av arbetsmarknadens centrala parter och valideringsdelegationen.

Myndigheten för skolutveckling har beslutat att följande övergripande målsättningar ska gälla för försökets genomförande:

- *Att deltagare i försöksverksamheten som ges utvecklingsstöd skall (åläggas att /verka för?) medverka i arbetet med att utveckla kriterier för validering av reell kompetens som är grundläggande eller specifika för yrkesutövare inom ett brett yrkesområde. Deltagare ska vidareutveckla arbetet tillsammans med valideringsdelegationen.*
- *Att deltagare i försöksverksamheten ska (verka för?) medverka till att utveckla kriterier för validering av reell kompetens inom det breda yrkesområdet kostnadsfritt. Verktuget ska fritt kunna nyttjas för validering och dokumentation i individuella kompetensbevis.*
- *Att deltagare tillsammans med valideringsdelegationen utvecklar och föreslår tillämpning för validering av reell kompetens inom breda yrkesområden. Det kan innebära systemfrågor som ansvar för utveckling av valideringsprocess, valideringsmetoder och kvalitetssäkring.*
- *Att deltagare ska vidareutveckla arbetet tillsammans med näraliggande yrkes/branschområden och valideringsdelegationen.*

Deltagandet i försöksverksamheten kan dessutom innebära att deltagare utvecklar specifika kompetenskriterier eller valideringsprocesser inom enskilda yrken i syfte att utveckla yrkesbevis, certifikat eller liknande. Inom försöksverksamheten ses detta emellertid som en biprodukt och inte som huvudsakligt resultat.

Försöket skall organiseras som ett projekt och utföras i samråd med myndigheten och valideringsdelegationen. Utgångspunkter för genomförandet ska också hämtas från regeringsuppdraget 2003-06-18 (U2003/240/SV).

Byggnadsindustrins Yrkesnämnds medverkan

Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN) är en ideell förening vars medlemmar är Sveriges Byggindustrier, Maskinentreprenörerna, Svenska Byggnadsarbetareförbundet och SEKO, Facket för Service och Kommunikation. BYN verkar som centralorganisation med uppgift att samordna yrkesutbildningsaktiviteter för hela landet.

BYN har till uppdrag att följa, bevaka och utveckla yrkesutbildningen inom byggsektorn på det sätt som beskrivs i gällande kollektivavtal. Rekrytering och kompetensförsörjning är andra arbetsområden där BYN tillsammans med regionala organ verkar som opinionsbildare.

Branschen har en lång tradition av att utbilda och validera kompetens hos branschens yrkesarbetare. För oss är det en självklarhet att valideringar mot en yrkeskompetens sker i branschorganisationer och företag. Berörda myndigheter kan i samverkan med branscher och företag låta utföra valideringar för att underlätta möjligheter att få ett arbete. På samma sätt är det naturligt att skolor validerar inför en utbildning.

Av den anledningen ansåg Byggnadsindustrins Yrkesnämnd det som naturligt och viktigt att delta i denna försöksverksamhet. BYN kom med i försöksverksamheten i slutet av juni 2004 och den här delen avslutas i och med den här slutrapporten i början av december 2004. Vår förhoppning är dock att detta bara är inledningen på ett arbete att ta fram verk samma och effektiva verktyg för validering av vuxnas reella kompetens inom såväl byggbranschen som när besläktade branscher. Tiden har ej varit sådan att några djupare analyser eller försök har hunnits med.

Nulägesbeskrivning

Valideringen är något som byggbranschen och BYN i samverkan med Regionala Yrkeskommittéer (RYK) har sysslat med under lång tid utan att ha några väl definierade system eller verktyg för just validerings delen. Vår verksamhet, som spänner över 16 yrken, är reglerat i det kollektivavtal som är upprättat mellan våra parter (Sveriges Byggindustrier och Maskinentreprenörerna på arbetsgivarsidan och Svenska Byggarbetareförbundet och SEKO på arbetstagersidan). I detta kollektivavtal är BYNs och RYKs verksamhet reglerad i ett särskilt utbildningsavtal. Det är i alla lägen kollektivavtalet som styr och som vi har att rätta oss efter vad gäller att fastställa den färdigutbildningstid som respektive individ får utifrån den erfarenhet som individen har med sig. Detta gäller oavsett om individen kommer från gymnasieskolan Byggprogram eller om det är en vuxen individ (över 20 år) och har erfarenhet från andra branscher, gymnasieprogram eller länder.

Inom branschen har vi också en utbildning på distans som lärlingar som ej har gått byggprogrammet och som är över 20 år måste genomföra och klara för att erhålla ett yrkesbevis. Distansutbildningen tillsammans med den färdigutbildningstid (genomförs i ett

företag) ska säkerställa att lärlingen får erforderlig yrkeskunskap i det valda yrket. Distansutbildningsmaterialet administreras av BYNs kansli och betalas i de flesta fall av respektive företag där lärlingen har sin anställning. Utöver detta så sköter varje RYK hanteringen och utfärdandet av utbildningsbok och yrkesbevis utifrån de regler som regleras i kollektivavtalet samt BYN och branschen slagit fast. Det är också RYK som fastställer vilken färdigutbildningstid som respektive lärling ska ha, dvs RYK gör någon form av validering av individens tidigare erfarenheter och utbildningsbakgrund detta omvandlas sedan till tid och i vilken lönestege lärlingen blir inplacerad i, dvs hur lång färdigutbildningen blir i förhållande till vad som är reglerat i avtalet. I våra stomyrken (träarbetare, betongare, murare mfl) så är den totala färdigutbildningstiden 5800 timmar för en vuxen lärling och för det vi kallar specialyrken (ställningsbyggare, undertaksmontörer mfl) är tiden 4800 timmar. När den tiden är uppnådd har lärlingen rätt att få ett yrkesbevis. En förutsättning för att utfärda utbildningsbok och yrkesbevis är att individen har en anställning på ett företag med kollektivavtal eller hängavtal inom bygg.

För personer som står utanför arbetsmarknaden har vi idag inget utvecklat system utan det är upp till varje RYK att hantera den frågan. Det är här som det har dykt upp en mängd olika aktörer och lösningar på hur de som vill in i byggbranschen ska hanteras. BYN har i den här frågan ett stort behov av att få en nationell lösning som sedan kan få en viss regional anpassning.

Valideringscentrum i Göteborg

RYK Göteborg har ihop med valideringscentrum i Göteborg i 2-3 år utarbetat en modell för validering av vuxnas reella kompetens. Modellen ser i korthet ut enligt följande; En expert (yrkeslärare från byggprogrammet) genomför först en intervju som resulterar i ett beslut om individen har sådana kunskaper att det är lönt att genomföra en praktisk validering av yrkeskunskaperna eller inte. När detta är gjort genomföres en praktisk validering i en bygghall där individen ska genomföra alla de moment som ingår i det valda yrket. Denna validering tar ungefär 3-4 veckor och experten närvara under hela tiden och dokumenterar det hela både via skrift men också med att ta bilder. Individen erhåller sedan olika betyg i de karaktärsämnen som ingår i byggprogrammet. RYK har sedan att utfärda antingen en utbildningsbok eller om individen har sådana kunskaper och erfarenheter att ett yrkesbevis kan utfärdas direkt. Den här modellen har visat sig fungera utmärkt vid validering av personer med utländsk härkomst samt för de som har lång erfarenhet men utan att ha haft någon anställning inom ett branschföretag (med kollektivavtal).

Västernorrland

LAN i Västernorrland har i samband med Botniabanans byggande haft ett behov av att kunna slussa in individer i byggyrket, yrkesväxling, och har för den sakens skull startat ett valideringsprojekt som finansieras via EU-medel. Den lokala RYKen medverkar i detta projekt. Här har man ännu ej hunnit utverka eller testat några modeller.

CV i Skellefteå

Inom Skellefteå kommun har man ett projekt där man från Luleå Universitet och Umeå fått ett uppdrag att validera yrkeskunskapen hos individer som har eller ska söka in till yrkesläroutbildningen. CV har tagit fram ett databaserat verktyg för att underlätta denna valideringsprocess för handledare på Arbetsförmedlingen men inte minst för individen själv. Modellen bygger på självskattning av de erfarenheter och utbildningar som individen har i förhållande till efterfrågade kompetenser för respektive bransch. Modellen ser ut att fungera så som det är tänkt och vi ser att den även kan fungera i BYNs tänk vad gäller en databaserad yrkesvalidering via nätet. (se bilaga xx)

Organisation av försöket

Försöket har drivits med en projektledare från BYNs kansli, Michael Gustafsson, som ständigt har återrapporterat till den styrgrupp som har bestått av BYNs arbetsutskott med representanter från respektive part. Under försöksperioden har arbetsutskottet sammanträtt 5 gånger där försöket har diskuterats. Projektledaren har vidare engagerat RYK i Göteborg samt i Västernorrland.

De medel som har erhållits från myndigheten har använts till resor och sammankomster under den kartläggning som har ägt rum. Projektledaren har träffat respektive RYK på plats för att erhålla information samt beskriva den pågående försöksverksamheten. Det har också visat sig nödvändigt att tillsammans med branschrepresentanter gå igenom de målbeskrivningar vi har för respektive yrke, dessa kommer att ha en central roll vid validering. Det är dessa målbeskrivningar som valideringen ska och måste ske emot. Detta arbete kommer att fortgå men har i och med denna försöksverksamhet påbörjats. Utöver de medel vi har fått från myndigheten så har projektledarens tid samt de regionala representanternas fungerat som medfinansiering.

Utvecklings arbetet

BYN har haft samverkan med den s.k PRIM gruppen under en lång tid och då kommit i kontakt med de 10 generella kompetenserna som de har tagit fram. Vi har inom ramen för försöket inte hunnit ta fram egna beskrivningar på dessa ramkompetenser utifrån ett byggperspektiv, men vi vet att sådana finns framtagna av Jan Pettersson på PRIM-gruppen. Dessa hoppas vi kunna använda och utveckla i vårt framtida projekt.

Vi har försökt att titta på hur en kompetensprofil skulle kunna se ut för byggbranschen, men kommit fram till att en profil inte innefattar hela branschen, en sådan skulle bli att för generell och utslätad. Vi har därför kommit fram till att vi måste ta fram en kompetensprofil för några större yrkesområde. Vi måste vidare ”översätta” de generella kompetenserna till ett språk som kan förstås och användas av respektive RYK.

Vi har inom försöket kommit fram till att vi har ganska så välfungerande instrument för validering mot normerad och spetskompetens vad gäller individer som redan är i branschen

eller på väg in (lärlingar). Dessa instrument kan och bör naturligtvis förbättras och anpassas. Det som inte är utvecklat är verktyg och instrument för de som står utanför branschen på ett nationellt plan. Olika regionala lösningar har kommit fram och utvecklas men vi måste få till de nationella verktygen först så att en legitimitet för branschvalidering finns. Detta är inte minst viktigt för den harmonisering som sker mellan Norge och Sverige där vi håller på att skriva ett avtal för ömsesidigt erkännande av respektive lands yrkesbevis.

Målgrupp

Inom försöket så har vi haft ambitionen att spänna över alla våra 16 yrken (se bilaga xx) och kommit fram till att det inte är möjligt med en kompetensprofil utan vi måste ha fler profiler. Det finns visserligen vissa generella kompetenser som gäller för samtliga yrkeskategorier men de skulle bli så generella att de även passar in för de flesta andra branscher också.

Den målgrupp vi inom ramen för det här försöket och även för framtida projekt har siktat in oss på är vuxna personer (över 20 år) som på ett eller annat sätt står utanför arbetsmarknaden eller som vill få till en yrkesväxling. Vi har inte och kommer inte heller i de framtida arbetet inrikta oss på gymnasieskolan eller de lärlingar som kommer direkt från byggprogrammet eller de elever som söker till byggprogrammet.

Genomförande/tillämpning av validering

Försöksperioden avslutades med ett miniseminarium den 25 november 2004 med följande deltagare:

Fredrik Wikström	Valideringsdelagationen/Myndigheten för skolutveckling
Kenneth Almqvist	Valideringscentrum Göteborg
Katarina Söderberg	Länsarbetsnämnden Härnösand
Rose-Marie Eriksson	Länsarbetsnämnden Härnösand
Rune Hedman	Skellefteå Kommun (CV)
Åke Carlsson	RYK Göteborg (Sv. Byggindustrier)
Tomas Emanuelsson	RYK Göteborg (Byggnads)
PO Falk	RYK Västernorrland (Byggnads)
Björn Lindblad	BYN
Michael Gustafsson	BYN

På detta möte kom parterna överens om att ett fortsatt utvecklings arbete måste komma igång på ett nationellt plan. Legitimitetsfrågan är viktig för att en validering som sker i en del av landet måste få acceptans i hela landet. Det är av den anledningen viktigt att ett fortsatt arbete driva av BYN ihop med berörda myndigheter, såsom Valideringsdelegationen och AMS i första hand.

Det som har kommit fram under försöksverksamheten kan sammanfattas i två olika spår; *Spår 1 Utforskande validering* och *spår 2 Normerande validering*.

Inom spår ett bör det komma till en utvidgning så att alla branscher inom byggsektorn kommer med dvs plåt, VVS, måleri, glas och fastighet. Det kanske också är så att detta spår bör drivas av Valideringsdelegationen men med styrning och inflytande av respektive branschorganisation och näringsliv.

Viktiga punkter under spår ett blir

- Tiden: 1 – 2 veckors validering, kostnadseffektivt.
- Praktiska inslag, hämtade från respektive yrkesområde. De praktiska inslagen måste vara relevanta för yrket.
- Relevanta kompetensord/kriterier/begrepp kopplat till de 10 generella kompetenserna, ska alla vara med för olika branscher?
- Matchas mot lediga jobb
- Ska ge underlag för vidare validering eller arbetsmarknadsutbildning
- Ge underlag i en vidare vägledningsprocess
- Målgrupper: Invandrare, nyanlända, arbetslösa, yrkesväxlare
- Resultera i en handlingsplan/studieplan där rekommendationer finns – vidare validering – vidare studier – vidare till arbete direkt

Spår två bör och skall drivas av respektive branschorganisation med inflytande och påverkan från myndigheten ex.vis Valideringsdelegationen och AMS. Här har byggbranschen redan påbörjat en del arbete som måste utvecklas ytterligare. Det är viktigt att valideringen sker mot byggyrket och inte mot gymnasieskolan olika kurser i karaktärsämnena. Det för inte heller ske någon validering av yrket.

Spår 2 innebär i korthet

- Fortsatt arbete med validering mot normerad och spetskompetens uppmuntras.
- Kompetenskriterier finns redan i stor utsträckning (kursplaner och betygskriterier)
- ”Hur” frågorna är emellertid viktiga att arbeta vidare med d v s vilka processer, genomförande sätt av validering ska vara rekommenderade av branschen för att därigenom uppnå kvalitetsutveckling och framförallt legitimitet
- Fortsatt inventering och kartläggning av modeller
- Behov av att ta fram valideringsmodeller mot nya byggyrken?
- Kunskapsspridning, erfarenhetsutbyten mellan olika regioner
- Förankring
- BYN s och Statens ställningstagande till olika ”hur” frågor vad gäller validering mot normerad kompetens (kursplaner) d v s modeller e t c
- Utveckling och anpassning av byggbranschens målbeskrivningar

Fortsatt arbete

Byggnadsindustrins Yrkesnämnds styrelse har fastslagit vikten av att fortsätta arbete med validering på ett nationellt plan för att få till en legitimitet och samsyn inom området validering i byggbranschen. Det kommer att bli ett prioriterat område under 2005 och 2006. Detta ska ske i nära samverkan med våra Regionala yrkeskommittér och andra berörda myndigheter och organisationer. Det är också ett starkt önskemål om samverkan med näraliggande branscher inom främst det vi vill benämna som byggsektorn.

De planer som drogs upp vid sammankomsten den 25 november 2004 om en fortsatt samverkan i ett nytt projekt mellan Valideringsdelegationen, AMS och BYN med start under våren 2005 där både den utforskande valideringen men också den normerande valideringen utvecklas vidare i gemensamma och nationella former.

Vi inom BYN är glada att försöksverksamheten har mynnat ut i det resultat om ett fortsatt arbete inom detta område.

Denna rapport skall ses som ett nytt avstamp för det kommande projektet.

Solna 2004-12-03

För Byggnadsindustrins Yrkesnämnd

Michael Gustafsson